

Genel Kurul

Dağıtım: Genel
24 Şubat 2010**64. Oturum****64. Gündem Maddesi****Genel Kurul tarafından alınan kararlar
[Üçüncü Komitenin raporu (A/64/434) üzerine]****64/142. Çocukların Alternatif Bakımına İlişkin Rehber İlkeler**

Genel Kurul;

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi¹ ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni² *yeniden teyit ederek* ve Sözleşmenin 2009 yılındaki 20. yıldönümünü kutlayarak,

İnsan Hakları Konseyi, İnsan Hakları Komisyonu ve Genel Kurul'un çocuk hakları konusundaki önceki kararlarını, 28 Mart 2008 tarihli 7/29³, 24 Eylül 2008 tarihli 9/13⁴ ve 26 Mart 2009 tarihli 10/8⁵ sayılı en son Konsey Kararlarını ve 26 Mart 2009, 24 Aralık 2008 63/241 Kurul Kararını *yeniden teyit ederek*,

Bu kararın ekinde yer alan Çocukların Alternatif Bakımına İlişkin Rehber İlkelerin, Çocuk Hakları Sözleşmesinin ve ebeveyn bakımından yoksun veya ebeveyn bakımından yoksun olma riski altındaki çocukların refahına ve korunmasına ilişkin diğer uluslararası belgelerin ilgili hükümlerinin uygulanmasının artırılması amacıyla politika ve uygulama alanında istenilen yönelmeyi belirlediğini *göz önünde bulundurarak*,

1. Bu kararın ekinde yer alan Çocukların Alternatif Bakımına İlişkin Rehber İlkeleri, politika ve uygulama hakkında bilgi vermeye yardımcı olan bir takım yönelimi *memnuniyetle karşılar*,
2. Devletleri, Rehber İlkeleri göz önüne almaları ve hükümetin ilgili yürütme, yasama ve yargı organlarının, insan hakları savunucularının ve avukatların, medyanın ve genel kamunun dikkatini bu konuya çekmeleri konusunda *teşvik eder*,
3. Genel Sekreterlikten Rehber İlkeleri, var olan kaynaklar dahilinde tüm Üye Devletlere, bölgesel komisyonlara ve ilgili hükümetlerarası ve hükümet dışı kuruluşlara iletmek de dahil olmak üzere Birleşmiş Milletlerin tüm resmi dillerinde yaymak için harekete geçmesini *rica eder*.

65. genel oturum
18 Aralık 2009

¹ 217 A(III) sayılı karar

² Birleşmiş Milletler, Anlaşma Serisi, cilt. 1577 sayı 27531

³ Bakanız Genel Kurul Resmi Kayıtları, 63. Oturum, Ek No. 53 (A/63/53), bölüm II.

⁴ a. g. e. Ek No. 53A (A/63/53/Add.1), bölüm I.

⁵ a. g. e. , 64. Oturum Ek No. 53 (A/64/53), bölüm II, para. A.

Ek

Çocukların Alternatif Bakımına İlişkin Rehber İlkeler

I. Amaç

1. Buradaki Rehber İlkelerle, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve ebeveyn bakımından yoksun olan veya ebeveyn bakımından yoksun olma riski altındaki çocukların refahı ve korunmasına ilişkin diğer uluslararası belgelerin ilgili hükümlerinin uygulamasının artırılması amaçlanmaktadır.

2. Bu uluslararası belgelerin geçmişine karşın ve bu alanda gelişmekte olan müktesabat ve tecrübeyi göz önünde bulundurarak Rehber İlkeler, politika ve uygulamaya yönelik istenilen yönelimleri belirlemiştir. Alternatif bakımla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili tüm sektörler arasında geniş bir biçimde yayılması için ve özellikle:

(a) Çocukları ailesinin bakımı altında tutmak veya ailesine döndürmek, bu başarılmaz ise evlat edinme ve İslam hukukundaki *kafala* da dahil olmak üzere uygun ve kalıcı bir başka çözüm bulma çabalarını desteklemek;

(b) Bu tür kalıcı çözümler aranırken, bu çözümlerin mümkün olmadığı veya çocuğun yüksek yararına uygun olmadığı hallerde; çocuğun tam ve düzenli gelişimini destekleyecek koşullarda alternatif bakımın en uygun biçimlerinin belirlenmesini ve temin edilmesini sağlamak;

(c) Her Devletteki mevcut ekonomik, sosyal ve kültürel koşulları akılda tutarak; Hükümetlere bu konuya ilişkin sorumluluklarını ve yükümlülüklerini daha iyi uygulaması için yardımcı olmak ve onları bu konuda teşvik etmek;

(d) Hem kamu hem de özel sektöre, sivil toplum da dahil olmak üzere, sosyal koruma ve çocuk refahına ilişkin eylem, karar ve politikalarda kılavuzluk etmek için çabalar.

II. Genel esaslar ve perspektifler

A. Çocuk ve aile

3. Toplumun önemli bir grubunun, çocuğun korunması, refahı ve gelişimi için doğal ortamın aile olması nedeniyle çalışmalar öncelikle çocuğun ebeveyn bakımı altında kalması veya tekrar ebeveyn bakımına döndürülmesi veya uygun olduğu hallerde diğer yakın aile üyelerinin bakımına verilmesine yönelik olmalıdır.

4. Her çocuk ve genç birey; potansiyellerini geliştirecek destekleyici, koruyucu ve şefkatli bir ortamda yetişmelidir. Yetersiz ebeveyn bakımı altındaki veya ebeveyn bakımından yoksun çocuklar, bu tür bir büyüme ortamından yoksun bırakılma riski altındadır.

5. Çocuğun öz ailesi, uygun destekle bile çocuğa yeterli bakımı sağlamada başarısız ise veya çocuğu terk etmiş veya bırakmış ise Devlet, çocuğun haklarını korumak ve yetkili yerel makamlar ve tam yetkili sivil toplum kuruluşları ile veya bunlar aracılığıyla uygun alternatif bakımı sunmayı sağlamakla sorumludur. Yetkili makamlar aracılığı ile alternatif bakım altına

alınan her çocuğun gelişiminin, refahının ve güvenliğinin denetlenmesinin sağlanması ve sağlanan bakım düzenlemesinin uygunluğunun düzenli olarak incelenmesi Devletin görevidir.

6. Buradaki Rehber İlkeler kapsamına giren tüm kararlar, girişimler ve yaklaşımlar vaka bazında değerlendirilmeli, özellikle çocuğun güvenliğini ve emniyetini sağlamak amacıyla yapılmalı, ilgili çocuğun hakları ve yüksek yararı temeline dayanmalı, ayrımcılık yapmama ilkesine uyulmalı ve cinsiyet perspektifini göz önünde bulundurmalıdır. Bu kararlar, girişimler ve yaklaşımlarda tümüyle çocuk haklarına başvurulmasına, kapasite gelişimine uygun olarak çocuğun görüşlerinin dikkate alınmasına ve çocuğun gerekli olan tüm bilgiye ulaşmasını sağlamaya tam olarak riayet edilmelidir. Bu tür danışma ve bilgilendirmelerin çocuğun tercih ettiği dilde yapılması için tüm çabalar gösterilmelidir.

7. Buradaki Rehber İlkelerin uygulanmasında çocuğun yüksek yararına karar verilirken hem karar verme hem de daha sonraki süreçte ebeveyn bakımından yoksun olan veya ebeveyn bakımından yoksun olma riski altındaki çocukların aile, toplum ve kültürel ortamlardaki tam ve kişisel gelişimlerini göz önüne alan, ihtiyaç ve haklarına uygun ve onları hakların öznesi olarak gören bir eylem planı belirlemek için oluşturulmalıdır. Karar verme süreci, diğerlerinin yanı sıra, çocuğun dinlenmesi hakkının ve yaş ve gelişim düzeyine uygun olarak görüşlerinin göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir.

8. Devletler, tüm sosyal ve insan gelişimi politikaları çerçevesinde mevcut alternatif bakım sunmanın geliştirilmesine özen göstererek ve buradaki Rehber İlkelerde yer alan prensipleri yansıtarak kapsamlı çocuk refahı ve çocuk koruma politikaları geliştirmeli ve uygulamalıdır.

9. Çocukların ailelerinden ayrılmasının önlenmesi çabalarının bir parçası olarak Devletler:

(a) Engellilik, uyuşturucu ve alkol kullanımı, yerli ailelere ve azınlık geçmişine sahip ailelere yönelik ayrımcılık, yabancı ülke işgali veya silahlı çatışmanın bulunduğu bölgelerde yaşama gibi faktörler nedeniyle kapasitesi sınırlanmış olan ailelerin bakım sunma ortamlarını desteklemek;

(b) İstismar ve sömürü mağduru çocuklar, terk edilmiş çocuklar, sokakta yaşayan çocuklar, evlilik dışı çocuklar, refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar, ülke içi mülteci ve mülteci çocuklar, göçmen işçi olarak çalışan çocuklar, sığınmacı çocuklar, HIV/AIDS veya diğer ciddi hastalıklara yakalanmış veya bu hastalıkların etkilediği incinebilir çocuklara yönelik uygun koruma ve bakım sağlamak ve kültüre duyarlı önlemler almak için çalışmalıdırlar.

10. Yoksulluk, etnisite, din, cinsiyet, zihinsel ve fiziksel engellilik, HIV/AIDS veya diğer ciddi hastalıklar, evlilik dışı çocuklar, sosyo ekonomik damgalanma ve çocuktan vazgeçilmesine, çocuğun terk edilmesine ve/veya çocuğun alınmasına yol açacak statü ve koşullar da dahil olmak üzere çocuğun veya ailesinin herhangi bir durum bağlamındaki ayrımcılıklarla mücadele edilmesi için özel çaba harcanmalıdır.

B. Alternatif bakım

11. Alternatif bakıma ilişkin tüm kararlar, prensipte, çocuğun ailesi ile olası yeniden birleşmesini ve iletişimini kolaylaştırmak ve eğitimsel, kültürel ve sosyal yaşamındaki

bozulmayı en aza indirmek için ikamet ettiği yere en yakın yerde kalması göz önüne alınmalıdır.

12. Gayri resmi bakımda dahil olmak üzere alternatif bakıma ilişkin tüm kararlarda, çocuğa kalıcı bir ev sağlamanın ve bakıcılarına karşı güvenli ve sürekli bağlanmaya ilişkin temel ihtiyacını karşılamamanın önemine dikkat edilmeli ve genellikle süreklilik ana amaç olmalıdır.

13. Çocuklara bakıcılar, akranlar veya üçüncü kişiler tarafından her zaman saygı gösterilmeli ve onuru zedelemeyecek şekilde davranılmalı ve hangi bakım ortamında bulunurlarsa bulunsunlar ihmal, istismar ve tüm sömürü biçimlerinden etkili bir şekilde korunmalıdırlar.

14. Çocuğun aileden alınması başvurulacak son çare olarak görülmeli, mümkün olduğunca geçici olmalı ve mümkün olan en kısa zaman dilimi içinde yapılmalıdır. Çocuğun aileden alınması kararları düzenli olarak gözden geçirilmeli, çocuğun aileden alınmasındaki temel sorunun çözüldüğü veya ortadan kalktığı durumlarda da çocuğun ailesine dönüşü çocuğun yüksek yararına uygun olmalıdır. Bu tür kararların değerlendirilmesi için paragraf 49'a bakınız.

15. Mali ve maddi yoksulluk veya doğrudan ve özellikle bu tür bir yoksulluğa bağlanabilecek koşullar hiçbir zaman çocuğun ailesinin bakımından alınmasının, alternatif bakım altına alınmasının, ailesine döndürülmesini engellemenin tek gerekçesi olmamalı fakat aileye uygun desteği sağlamak gerektiğine dair bir sinyal olarak görülmelidir.

16. Ebeveyn bakımından yoksun çocukların durumuna özellikle uygun olan tüm haklarının; eğitim, sağlık ve diğer temel hizmetlere erişim, kişilik hakları, düşünce veya inanç özgürlüğünün, dil ve mülkiyet hakkının ve miras hakkının korunması ve geliştirilmesine özen gösterilmelidir.

17. Aralarındaki bağları devam eden kardeşler, prensipte, alternatif bakım yerleştirmelerinde belirgin bir istismar riski veya çocuğun yüksek yararına aykırı bir gerekçe bulunmuyor ise birbirlerinden ayrılmamalıdır. Her ne koşulda olursa olsun kardeşlerin arasındaki iletişimin, eğer kardeşlerin istek veya yararlarına aykırı bir durum teşkil etmiyorsa, devam etmesi için tüm çabalar gösterilmelidir.

18. Devletler, ülkelerin çoğunda ebeveyn bakımından yoksun çocukların gayri resmi olarak akrabaları veya başka kişiler tarafından bakıldığını hatırlayarak, mevcut Rehber İlkelerle uygun olarak, çocukların yüksek yararı ve hakları ile çelişmeyen kültürel, ekonomik, dini farklılıklara ve cinsiyet farklılıklarına ve uygulamalara tam olarak riayet ederek bu tür gayri resmi bakım düzenlemelerinde çocukların refahını ve korunmasını sağlamalıdır.

19. Hiçbir çocuk yasal vasisi veya çocuktan sorumlu bir yetişkin veya yetkili kamu kuruluşunun koruması ve desteği olmadan bırakılmamalıdır.

20. Alternatif bakım hizmeti, bu hizmeti sağlayanların siyasi, dini veya ekonomik hedeflerini ilerletme amacı ile kullanılmamalıdır.

21. Yatılı bakım hizmetinin sunulması yalnızca bu tür bir yerleştirmenin özellikle uygun, gerekli ve yapıcı olduğu durumlarla ve çocuğun yararına uygun olduğu durumlarla sınırlandırılmalıdır.

22. Uzmanların yaygın görüşü doğrultusunda küçük çocuklara yönelik alternatif bakım, özellikle 3 yaş altı çocuklar için, aile temelli ortamlarda sunulmalıdır. Kardeşlerin birbirinden ayrılmasını önlemek, acil durumdaki yerleştirmeler veya önceden belirlenmiş kısa süreli yerleştirmelerde, aileye dönüşün planlandığı durumlarda veya uygun uzun süreli bakım sonucunu getireceği vakalarda bu ilkenin istisnalarına izin verilebilir.

23. Büyük yatılı bakım kuruluşlarının bulunduğu yerlerde, yatılı bakım olanakları ve aile temelli bakımın birbirini tamamlar nitelikte olduğu kabul edilirken; kurumsallaşmadan tam olarak vazgeçmek için kesin hedefler seçmelerine yardımcı olacak alternatifler geliştirilmelidir. Bu amaçla, Devletler bireysel ve küçük grup bakımı tarzında, çocuğun gelişmesine olanak tanıyacak koşulları ve kaliteyi sağlayacak bakım standartları oluşturmalıdırlar ve bu standartlara dayalı olarak mevcut olanakları değerlendirmelidirler. Yeni yatılı bakım kuruluşları kurmaya veya kurma iznine yönelik kararlar, kamusal veya özel olsun, kurumsallaşmadan tamamen vazgeçme hedefi ve stratejisi taşınmalıdır.

Uygulamayı teşvik edecek önlemler

24. Devletler, buradaki Rehber İlkelerin en iyi ve ilerlemeli bir şekilde uygulanmasını sağlamak için, zaman içinde ve sırasıyla bölgeler bazında var olan kaynaklarını maksimum düzeyde kullanarak, gelişim için işbirliği çerçevesinde insan kaynakları ve mali kaynaklar tahsis etmelidir. Devletler, ilgili tüm kurumlar arasında işbirliğini kolaylaştırmalı ve doğrudan veya dolaylı olarak ilgili tüm bakanlıkların çocuk ve aile refahı konularını yaygınlaştırmalıdır.

25. Devletler, buradaki Rehber İlkelerin uygulanmasında uluslararası işbirliğini talep etmekle ve bu tür ihtiyaçlara karar vermekle sorumludur. Bu taleplere özel önem verilmeli ve uygun olduğu sürece olumlu yanıtlar alınmalıdır. Buradaki Rehber İlkelerin yaygın bir şekilde uygulanması gelişim için işbirliği programlarına dahil edilmelidir. Bir Devlete yardım sağlanırken, yabancı kuruluşlar Rehber İlkelere uygun olmayan girişimlerden kaçınılmalıdır.

26. Buradaki Rehber İlkelerin hiçbiri, mevzuatta dahil olmak üzere, ülkelerde var olan standartlardan daha düşük standartları teşvik eden veya göz yuman ilkeler olarak yorumlanmamalıdır. Aynı şekilde yetkili makamlar, meslek kuruluşları ve diğerleri; buradaki Rehber İlkelerin bilgilerine ve doğasına dayalı olan ulusal veya mesleki rehber ilkeler geliştirmeye teşvik edilmektedir.

III. Rehber İlkelerin Kapsamı

27. Buradaki Rehber İlkeler, yasada çocuğun daha erken bir yaşta reşit olması öngörülüyorsa 18 yaş altı tüm bireylere yönelik resmi alternatif bakım koşullarının uygun kullanımı ile ilgilidir. Bu Rehber İlkeler, gayri resmi bakım ortamlarında da geçerlidir ve Çocuk Hakları Sözleşmesinde de belirtildiği üzere; Devletin, geniş aile veya topluluk üyelerinin önemli rolüne ve yasal ve geleneksel bakıcıların bakımı altında olmayan tüm çocuklara yönelik yükümlülüklerine gereken saygıyı göstermelidir.

28. Bu Rehber İlkelerdeki esaslar, uygun olduğu hallerde, hali hazırda alternatif bakım hizmetinden yararlanan, ilgili yasada reşit durumda olan ve geçiş sürecinde bakım veya desteğe ihtiyaç duyan gençlere de uygulanır.

29. Bu Rehber İlkelerin amaçları ve konusu, özellikle, 30. paragrafta listelenen istisnalar dışında aşağıdaki tanımlar için uygulanır;

(a) Ebeveyn bakımından yoksun çocuklar: neden ve koşullar fark etmeksizin ebeveynlerinden en az birisinin yatılı bakımında olmayan çocuklardır. Mutat meskenleri dışında yaşayan ebeveyn bakımından yoksun çocuklar veya acil durum mağdurları :

(i) Geleneklerin veya yasanın öngördüğü ve bakımla sorumlu olan bir akraba veya yetişkin tarafından bakılmıyor ise “Refakatsiz”

(ii) Yasal veya geleneksel bir bakıcıdan ayrılmış ancak başka bir akraba tarafından eşlik edilemiyor ise “Ailesinden ayrı düşmüş” şeklinde tanımlanabilir.

b) Alternatif bakım:

(i) Gayri resmi bakım: idari veya adli makamlar veya tam yetkili bir kurum tarafından yapılan bir düzenleme olmaksızın çocuğun akrabaları ya da ebeveynlerinin arkadaşları (gayri resmi hısımların bakımı) veya diğerlerinin bireysel gücü ve çocuğun insiyatifi bağlamında süregelen veya belirsiz süreli temelde bakıldığı ve aile ortamında sunulan her türlü özel düzenleme;

(ii) Resmi bakım: yetkili idari bir makam veya adli merciler tarafından verilen karar üzerine aile ortamında sağlanan bakım ve yetkili idari bir makamın veya adli merciin önlemleri sonucu olsun veya olmasın özel kuruluşlar da dahil olmak üzere yatılı ortamda sağlanan bakım şeklinde olabilir.

(c) Hizmetin sunulduğu ortam bakımından, alternatif bakım:

(i) Akraba bakımı: resmi ya da gayri resmi biçimde geniş aile veya çocuğun da tanıdığı ebeveynlerin yakın arkadaşları tarafından sunulan aile temelli bakım;

(ii) Koruyucu aile bakımı: Çocuğun kendi ailesi dışında seçilmiş, nitelikli, onaylanmış ve denetlenen ailelerin yanına ev içi ortamda alternatif bakım amacıyla yetkili bir makam tarafından yerleştirilmesi;

(iii) Aile temelli veya aile benzeri bakım yerleştirmelerinin diğer biçimleri;

(iv) Yatılı bakım: acil durum bakımı için güvenli bir yerde, acil durumlardaki transit merkezinde ve grup evleri de dahil olmak üzere diğer tüm kısa veya uzun süreli yatılı bakım kuruluşlarında aile temelli olmayan grup ortamında sunulan bakım

(v) Çocuklara yönelik denetimli bağımsız yaşam düzenlemeleri

(c) Alternatif bakımdan sorumlu olanlar bakımından;

(i) Kurumlar, çocukların alternatif bakımını düzenleyen kamusal, özel kurumlar ve hizmetlerdir.

(ii) Kuruluşlar, çocuklara yatılı bakım sağlayan kamusal ya da özel tesislerdir.

30. Bu Rehber İlkelerde öngörülen alternatif bakımın kapsamına;

(a) Kanunla ihtilafa düşmekle suçlanma veya suçlu bulunma sebebiyle adli veya idari makamlar tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılan 18 yaş altı bireyler ve durumları Birleşmiş Milletlerin Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimine İlişkin Minimum Standart Kuralları⁶, Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kurallarına⁷ uygun bireyler ve;

(b) Evlat edinme kararını takiben; çocuğun evlat edinen ailenin yanına yerleştirildiği ve bu aile tarafından bakılmaya başlanmasından itibaren, Rehber İlkelerin amaçları bağlamında, ebeveyn bakımı altında olduğu kabul edilen bireyler girmez. Ancak Rehber İlkeler, çocuğun evlat edinecek ailenin yanına evlat edinme öncesi veya deneme süresi için yerleştirilmesi durumunda da, diğer ilgili uluslararası belgelerde öngörülenlerle bağdaşır ise, uygulanır.

(c) Ailenin yeterli bakımı sağlayamaması veya bu konudaki isteksizliği ile bağlantılı olmayan nedenler dışında çocuğun rekreasyon amacıyla gönüllü olarak akrabaların ya da ebeveynlerinin arkadaşlarında kaldığı gayri resmi düzenlemelerde alternatif bakım kapsamına girmemektedir.

31. Yetkili makamlar ve ilgili kişilerin de bu Rehber İlkeleri uygun olduğu hallerde yatılı okullarda, hastanelerde, zihinsel ve fiziksel engelli veya özel ihtiyaçlı çocuklara yönelik merkezlerde, kamplarda, iş yerinde ve çocuk bakımından sorumlu diğer yerlerde kullanılması teşvik edilir.

IV. Alternatif bakım ihtiyacını önlemek

A. Ebeveyn bakımını teşvik etmek

32. Devletler, ailelerin çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri için destek sağlayacak ve her iki ebeveyni ilişki kurma hakkında teşvik edecek politikalar izlemelidirler. Bu politikalar, diğerlerinin yanı sıra, nüfusa kayıt hakkı, elverişli konut ve temel sağlık, eğitim ve sosyal refah hizmetlerine erişim sağlanması ve yoksulluk, ayrımcılık, ötekileştirme, damgalama, şiddet, çocuklara kötü muamele, cinsel istismar ve madde kullanımı ile mücadeleyi destekleyerek çocukların terk edilmesinin ve ailesinden ayrılmasının temel nedenleri üzerine eğilmelidir.

33. Devletler, ailelerin çocuklarına bakabilme yeterliliklerini güçlendirmek ve desteklemek için sürekli ve ortaklaşa olarak güçlendiren aile odaklı politikalar geliştirmeli ve uygulamalıdır.

34. Devletler, çocukların terk edilmesini ve ailesinden ayrılmasını önlemek için etkili önlemler uygulamalıdır. Sosyal politika ve programlar, aileleri çocuklarına yeterli derecede gelişimi, bakım ve korunma sağlamalarına yardımcı olacak davranış, beceri ve araçlarla güçlendirmelidir. Bu amaçla Devlet dışı ve toplum temelli örgütlerin de dahil olduğu sivil toplum ve Devletin birbirini tamamlayıcı güçleri, dini liderler ve medya da dahil edilmelidir.

⁶ 40/33 sayılı Karar, ek

⁷ 45/113 sayılı Karar, ek

Bu sosyal koruma önlemleri;

(a) Ebeveynlik kursları ve toplantıları, olumlu çocuk-aile ilişkisinin teşviki, sorun çözme becerileri, istihdam ve gelir elde etme olanakları ve gerektiği hallerde sosyal yardım gibi aile güçlendirme hizmetlerini ve;

(b) Çocuk bakımı, arabuluculuk ve uzlaştırma hizmetleri, madde kullanımı tedavisi, maddi yardım, engelli aileler ve çocuklara yönelik hizmetler gibi destekleyici sosyal hizmetleri kapsamalıdır. Bu tür hizmetler tercihen bütüncül ve kesintisiz nitelikte, toplum tarafından doğrudan ulaşılabilir olmalı, ailelerin kaynaklarını toplum ve bakıcıların kaynaklarıyla birleştirmeli ve aileyi aktif bir şekilde dahil etmelidir.

(c) Gençlik politikaları, gençlerin ebeveynlerinin evinden ne zaman ayrılacaklarına karar verme ve geleceğin ebeveynlerini cinsel ve üreme sağlıklarına ilişkin bilinçli kararlar vermeye hazırlama ve bu konudaki sorumluluklarını yerine getirmenin de dahil olduğu günlük yaşam problemlerini olumlu karşılamaları için güçlendirilmesini içermelidir.

35. Destek süreci boyunca ev ziyaretleri, diğer ailelerle grup toplantıları, vaka tartışmaları ve bağılılığı koruma gibi çeşitli tamamlayıcı metotlar ve teknikler aile desteği için kullanılmalıdır. Bu metotlar, hem aile içi ilişkileri hem de ailenin topluma entegrasyonunu kolaylaştırmaya yöneltilmelidir.

36. Bekar ve genç aileler ve çocuklarına yönelik, evlilik dışı olsun ya da olmasın, bakım ve destek hizmetlerinin artırılmasına ve sunumuna yerel yasalar çerçevesinde özel önem gösterilmelidir. Devletler, genç ailelerin hem çocuk hem aile olarak tüm haklarının muhafaza edileceğini, ailelerin hak kazandığı ödemelere ve miras hakkına erişiminde dahil olduğu gelişimlerine uygun tüm hizmetleri garanti etmelidir. Genç gebelerin korunmasını sağlayacak ve eğitimlerine devam edebilecekleri garantisini verecek önlemlerin alınması gerekmektedir. Bekar ve genç ebeveynliğe yönelik damgalamanın azaltılması için çaba gösterilmelidir.

37. Ailesini veya bakıcılarını kaybetmiş ve evlerinde birlikte yaşamayı seçmiş kardeşlere de büyük kardeşin evin reisi olarak davranmaya uygun görülmesi ve istekli olması halinde destek ve hizmetler sunulmalıdır. Devletler, 19. paragrafta belirtildiği üzere, yasal bir vasisin, çocukların tanıdığı sorumlu bir yetişkinin veya uygun olduğu hallerde vasi olması yasal olarak zorunlu bir kamu kurumunun atanması yolları da dahil olmak üzere bu tür haneler; çocukların sağlık, konutlandırılma, eğitim ve miras haklarına özel önem vererek sömürü ve istismarın tüm biçimlerinden zorunlu olarak korunmalıdır. Ayrıca yerel toplum tarafından ve uygun hizmetler aracılığıyla, örn. sosyal çalışmacılar tarafından denetim ve destek hizmetlerinden yararlandırılmalıdır. Hane reisinin çocuk statüsü nedeniyle hane reisi olarak sahip olduğu hakların yanında eğitime erişim ve boş zaman gibi hakların da dahil olduğu tüm haklarının muhafaza edilmesinin garanti altına alınmasına özel önem verilmelidir.

38. Devletler; gündüz bakımı, tam zamanlı okul ve süreli bakım gibi ebeveynlerin ailelerine karşı tüm sorumlulukları ve özel ihtiyaçlı çocuklarının bakımı gibi ek sorumlulukları ile baş etmelerini kolaylaştıracak fırsatlar sağlamayı garanti etmelidir.

Ailelerin ayrılmasını önlemek

39. Yetkili makam veya kurumun çocuğun iyilik halinin tehlikede olduğuna inanacak haklı gerekçeler bulunduğu durumlarda ailenin gerçek ve potansiyel çocuk bakım kapasitesi de dahil olmak üzere çocuğun ve ailenin durumunu değerlendirmekte sürekli olarak kullanılması için sağlam mesleki ilkelere dayalı uygun kriterler geliştirilmelidir.

40. Aileden alınma veya aileye dönüş kararları bu değerlendirmeye dayanmalı ve uygun niteliklere sahip ve eğitilmiş meslek elemanları tarafından yetkili bir makam adına veya yetkilendirmesi ile ilgililerle istişare ederek ve çocuğun geleceğini planlama ihtiyacını hatırd tutarak yapılmalıdır.

41. Devletler gebelik ve çocuk bakımı konusunda eşitlik ve onurlu koşullar sağlamak için gebelik, doğum ve emzirme sürecinde tam koruma ve hakların güvencesine yönelik önlemler almaya teşvik edilmektedir. Bu nedenle, anne adayları ve babalar için, özellikle ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirmekte zorlanan genç ailelere, destek programları sağlanmalıdır. Bu tür programlar anne ve babaların ebeveynlik sorumluluklarını onurlu koşullarda yerine getirmesi için güçlendirilmesini ve incinebilirlik nedeniyle çocuklarından vazgeçmeye razı olmalarını engellemeyi amaçlamalıdır.

42. Çocuk terk edildiğinde ya da bırakıldığında Devletler, kanunların izin verdiği ölçüde ve uygun olduğu hallerde çocuğun köklerine ulaşma hakkına riayet ederek bu vakaların gizlilik ve çocuğun güvenliğinin bulunduğu koşullarda gerçekleşmesini sağlamalıdır.

43. Devletler, buluntu çocukların ailelerinin izinin sürülmesinin üstlenilip üstlenilmeyeceği ve ailenin birleşmesi veya geniş ailenin yanına yerleştirilmesinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceği koşulları ele alan açık politikalar üretmelidir. Politikalar çocuğun kalıcı aile yerleştirmesine uygunluğu konusunda zamanında karar vermeye ve bu tür yerleştirmelerin hızlı bir şekilde gerçekleşmesine imkan vermelidir.

44. Çocuğunu bırakmak isteyen bir ebeveyn veya yasal vasi, özel veya devlet kurumuna veya kuruluşuna başvurduğunda Devlet, ailenin çocuğun bakımına devam edebilmesini sağlamak için aileye danışmanlık ve sosyal destek sağlamalıdır. Bu çözüm işe yaramaz ise sosyal çalışmacı veya diğer uygun bir profesyonel değerlendirici, çocuğun sorumluluğunu kalıcı olarak almak isteyen başka aile üyeleri olup olmadığını ve bu tür düzenlemelerin çocuğun yüksek yararına uygun olup olmadığını araştırmayı üstlenmelidir. Bu tür düzenlemelerin mümkün olmadığı veya çocuğun yüksek yararına uygun olmadığı durumlarda makul bir süre içinde çocuğun kalıcı bir aileye yerleştirilmesi için çaba gösterilmelidir.

45. Çocuğunu kısa veya belirsiz bir süre için kurum bakımına vermek isteyen bir ebeveyn veya yasal vasi özel veya devlet kurumuna veya kuruluşuna başvurduğunda Devlet, kişinin çocuğun bakımına devam edebilmesini sağlamak ve onu bu konuda teşvik etmek için danışmanlık ve sosyal destek hizmeti sağlamalıdır. Bir çocuk yalnızca bu tür çabalar işe yaramadığında ve bakım altına alınması için makul ve haklı nedenler bulunduğu alternatif bakım altına alınmalıdır.

46. İstismar, ihmal, sömürü veya terk edilme riski belirtilerini tanımlamaları ve bu tür durumları yetkili kurumlara bildirmeleri için öğretmenler ve çocuklarla çalışan diğer kişilere özel eğitim sağlanmalıdır.

47. Çocuğun ailesinin isteği dışında alınmasına yönelik her türlü karar, ilgili mevzuat ve prosedüre uygun bir şekilde ve adli incelemeye tabi olarak verilmelidir, aileye uygun yasal temsilcilere başvurma ve ulaşma hakkı sağlanmalıdır.

48. Çocuğun tek veya esas bakıcısının tazyik hapsi veya mahkumiyet kararları nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılması söz konusu olduğunda; uygun olduğu hallerde çocuğun yüksek yararına özel önem verilerek hapis cezası veya yakın gözetim taşımayan önlemler ve kararlar alınmalıdır. Devletler, cezaevinde doğan çocukların ve ebeveyni ile birlikte cezaevinde yaşayan çocukların alınmasına karar verirken çocuğun yüksek yararını göz önünde bulundurmalıdır. Bu tür çocukların ailelerinden alınması, ayrılığın gerekli olduğu diğer durumlardaki gibi ele alınmalıdır. Ebeveyni ile gözetim altında kalan çocukların özgür bireyler olarak sahip olduğu haklardan yararlanmaları ve toplum içindeki aktivitelere katılımı sağlanırken yeterli bakım ve korumadan yararlanmaları için de en iyi gayret gösterilmelidir.

B. Aile birleşimini teşvik etmek

49. Çocuğun durumu, ailesine olası dönüşü için aileyi ve çocuğu desteklemek ve onları bu duruma hazırlamak amacıyla; aileye dönüşünün mümkün olup olmadığına, bu dönüşün çocuğun yüksek yararına uygun olup olmadığına, kimin süpervizyonunda hangi adımların atılacağına karar verecek şekilde tam yetkili bir kişi veya ekip tarafından multi disiplinler tavsiyeler ve ilgili diğer aktörlerle (çocuk, aile, alternatif bakıcı) istişareler yapılarak değerlendirilmelidir.

50. Aileye dönüşün amacı, ailenin ve alternatif bakıcının başlıca görevleri yazılı şekilde ve ilgililerin tümünün kararıyla belirlenmelidir.

51. Özellikle aileye dönüş amacıyla çocuk ve ailesi arasındaki düzenli ve uygun iletişim yetkili organ tarafından geliştirilmeli, desteklenmeli ve denetlenmelidir.

52. Çocuğun aileye dönüşüne karar verildiğinde aşamalı ve denetlenen bir süreç tasarlanmalı, ayrılığın nedenlerinin yanı sıra çocuğun yaşını, ihtiyaçlarını ve gelişim kapasitesini göz önünde bulunduran takip ve destek önlemleri ile desteklenmelidir.

V. Bakım sağlama çerçevesi

53. Ebeveyn bakımından yoksun her çocuğun özel psikososyal, sosyal ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması için Devletler, öncelikle aile ve toplum temelli çözümler olmak üzere yeterli alternatif bakım seçenekleri sağlamak için yasama, politika ve finansla ilişkin koşulların var olduğunu garanti etmelidir.

54. Devletler, buradaki rehber İlkelerin genel esaslarına uyan acil durum bakımı, kısa süreli bakım ve uzun süreli bakım için bir dizi alternatif bakım seçeneğinin olduğunu garanti etmelidir.

55. Devletler, çocuklara yönelik alternatif bakım sunumunda yer alan tüm kuruluşların ve bireylerin yetkili makamdan tam yetki almalarını ve bu kuruluşlar ile bireylerin yetkili kurum tarafından buradaki Rehber ilkelere uygunluk yönünden düzenli olarak denetlenmeye ve incelemeye tabi olmalarını sağlamalıdır. Bu amaçla bu makamlar, bakım sunanların mesleki

ve etik açıdan elverişliliğinin değerlendirilmesi, akreditasyonu, denetlenmesi ve süpervizyonu için uygun kriterler geliştirmelidir.

56. Çocukların geniş aile, ebeveynlerinin arkadaşları veya diğer taraflar yanındaki gayri resmi bakım düzenlemelerine ilişkin olarak Devletler, uygun olduğu hallerde bu tür bakım sağlayan kişileri yetkili makamın varlığı konusunda bilgilendirmeli, çocuğun refahı ve korunmasını sağlamak için çocuk veya kendileri için gereken mali ve diğer destekleri almaları için teşvik etmelidir. Uygun ve mümkün olduğu durumlarda Devletler, belli bir süreden sonra bu düzenlemenin çocuğun yüksek yararına uygun olduğunun ve yakın gelecekte de devam edeceğinin kanıtlanması halinde, ilgili ebeveyn ve çocuğun rızası dahilinde, gayri resmi bakıcıları bakım düzenlemesinin resmileştirilmesi konusunda teşvik etmeli ve bunu sağlamalıdır.

VI. En uygun bakım türünün belirlenmesi

57. Çocuğun yüksek yararına uygun olan alternatif bakıma karar verme süreci, başından sonuna kadar uygun olduğu hallerde, tüm yasal süreçlerde çocuğun adına yasal temsilci de dahil olmak üzere yasal koruma, adli, idari, ve diğer yeterli ve geçerli prosedürle yapılmalıdır. Belirlenen yapı ve mekanizmalar yoluyla dikkatli değerlendirme, planlama ve incelemeye dayanmalı ve mümkün olduğu hallerde multidisipliner bir ekiple uzman meslek elemanları tarafından vaka bazında ele alınmalıdır. Tüm aşamalarında gelişim kapasitesine bağlı olarak çocuk, ebeveynleri veya yasal vasileri ile tam konsültasyon sağlanmalıdır. Bu amaçla ilgililerin tümü için fikirlerine temel oluşturacak gerekli bilgiler sağlanmalıdır. Devletler, en iyi bakım türünü belirlemekten sorumlu olan meslek elemanlarının tanınması ve eğitimi için buradaki ilkelerle uyumlarını kolaylaştıracak olan yeterli kaynak ve kanal sağlamak için tüm çabalarını ortaya koymalıdır.

58. Değerlendirme kapsamlı, hızlı ve dikkatli bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Çocuğun uzun süreli bakım ve gelişiminin yanı sıra refahını ve acil güvenliğini dikkate almalı, çocuğun kişisel ve gelişim özelliklerini, etnik, kültürel, dil ve dini geçmişini, aile ve sosyal çevresini, tıbbi geçmişini ve her tür özel ihtiyacını karşılamalıdır.

59. Diğerlerinin yanı sıra aşırı aksamayı ve çelişkili kararları önleme amacıyla sonuçta ortaya çıkan ilk rapor ve inceleme raporları, yetkili makamlar tarafından kabul edilmesinden itibaren gerekli araçlar olarak kullanılmalıdır.

60. Bakım düzenlemelerindeki sık değişiklikler çocuğun gelişimi ve bağlanması açısından zararlıdır ve engellenmelidir. Kısa süreli yerleştirmeler, uygun kalıcı çözümlerin bulunmasına olanak tanımayı amaçlamalıdır. Aşırı gecikme olmaksızın çocuğun çekirdek ya da geniş ailesine dönmesi yoluyla ve bu mümkün olmuyorsa istikrarlı bir aile ortamında veya paragraf 21'e uyumlu, kalıcı ve uygun yatılı bakım kuruluşunda süreklilik sağlanmalıdır.

61. Bakım hizmeti sunumunun ve sürekliliğin planlanması, tercihen çocuk bakım sistemine girmeden önce, mümkün olan en kısa zamanda değerlendirilen her seçeneğin anlık ve uzun süreli avantajları ve dezavantajları göz önüne alınarak yapılmalı ve kısa ve uzun süreli önerileri de kapsamalıdır.

62. Bakım hizmeti sunumunun ve sürekliliğin planlanması özellikle çocuğun ailesine bağlanma özelliğine ve niteliğine, ailenin çocuğun refahı ve uyumlu gelişimini koruma kapasitesine, çocuğun kendisini ailenin bir parçası gibi hissetme ihtiyacı ve isteğine, kendi

ülkesinde ve toplumunda kalan çocuğun isteğine, çocuğun kültürel, dil ve dini geçmişine ve kardeşleri ile iletişimine, ayrılmalarını önleyecek bir bakış açısı ile, dayanmalıdır.

63. Plan, diğerlerinin yanı sıra, yerleştirmenin amacını ve bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik önlemleri açıkça belirtmelidir.

64. Çocuk ve ebeveynleri veya yasal vasileri; var olan alternatif bakım seçenekleri, her seçeneğin olası sonuçları, sahip oldukları haklar ve konuya dair yükümlülükleri hakkında bilgilendirilmelidir.

65. Çocuğa yönelik koruyucu tedbirin hazırlığı, uygulanması ve değerlendirilmesi mümkün olduğu ölçüde ebeveynlerinin veya yasal temsilcilerinin, koruyucu aile adaylarının ve bakım elemanlarının katılımı ile çocuğun özel ihtiyaçları, görüşleri ve özel ihtiyaçlarına göre gerçekleştirilmelidir. Çocuğun talebi üzerine ve yetkili makamın takdirine bağlı olarak ebeveynlerin veya yasal vasilerin veya çocuğun hayatındaki diğer önemli kişilerin görüşlerine her türlü karar alma sürecinde başvurulabilir.

66. Devletler ebeveyn sorumluluklarına sahip kişiler ve ebeveynlerin yanı sıra idari, adli veya yetkili makam tarafından alternatif bakım altına alınan her çocuğa, mahkemeden önce yerleştirme kararı hakkında şikayetçi olma fırsatı verilmesini, şikayetçi olma hakları konusunda bilgilendirilmelerini ve bu süreçte kendilerine yardımcı olunmasını sağlamalıdır.

67. Devletler geçici bakım altına alınan her çocuğun özellikle kişisel gelişimi ve değişen ihtiyaçları, aile ortamındaki gelişmeler ve bu koşullar altındaki yerleştirmenin yeterliliği ve gerekliliğinin uygunluğu göz önüne alınarak, tercihen en az 3 ayda bir, incelenmesi hakkına sahip olmasını sağlamalıdır. İnceleme, tam yetkili ve nitelikli kişiler tarafından yapılmalı ve çocuğu ve çocuğun hayatındaki kişileri tam olarak kapsamalıdır.

68. Çocuk, planlama ve inceleme süreçlerinden doğacak bakım ortamları değişikliklerine karşı hazırlanmalıdır.

VII. Alternatif Bakım Şartları

A. Politikalar

69. Ebeveyn bakımından yoksun tüm çocuklara yönelik resmi ya da gayri resmi bakıma ilişkin eş güdümlü politikaların geliştirilmesini ve uygulanmasını sağlamak bir devletin veya uygun hükümet kurumunun sorumluluğundadır. Bu tür politikalar güvenli bilgiye ve istatistiksel verilere dayanmalıdır. Çocuğun korunma, bakım ve gelişiminden sorumlu ebeveynler ya da başlıca bakım sağlayan kişilerin rollerini göz önünde bulundurularak çocuktan sorumlu kişiler için bir süreç belirlenmelidir. Olası sorumluluk, aksi bir durum söz konusu olmadıkça çocuğun ebeveyninin ya da başlıca bakım sağlayan kişisindedir.

70. Ebeveyn bakımından yoksun çocuklarla ilgilenen ve onlara destek sağlayan devletin tüm kuruluşları, sivil toplum örgütleriyle işbirliği içerisinde, bu çocuklar için etkili bakım, bakım sonrası ve koruma sağlama adına kurumlar ve kişiler arasında bilgi paylaşımı ve iletişim ağı sağlayıcı politika ve prosedürler oluşturmalıdır. Alternatif bakımın denetiminden sorumlu kurumun yeri ve /veya tasarımı, sağlanan hizmetlere ihtiyaç duyan kişilerin buraya erişimini en kolay hale getirecek şekilde seçilmelidir.

71. Hem yatılı kuruluşlardaki hem de aile odaklı bakımdaki alternatif bakım koşullarının kalitesine bilhassa bakım sağlayan kişilerin mesleki yeteneklerine, seçimine, eğitimine ve denetimine özel itina gösterilmelidir. Onların rol ve görevleri açıkça tanımlanmalı ve çocuğun ebeveynleri veya yasal temsilcileri karşısındaki durumları açıklığa kavuşturmalıdır.

72. Her ülkede, yetkili makamlar alternatif bakımın rehber ilkeleriyle tutarlı bir şekilde alternatif bakım sağlanan çocukların haklarını düzenleyen bir belge hazırlamalıdır. Alternatif bakım altındaki çocukların bakım ortamındaki kuralları, yönetmelikleri, hedefleri ve haklarını aynı zamanda oradaki yükümlülüklerini anlamaları sağlanmalıdır.

73. Tüm alternatif bakım koşulları, bakım sağlayan kişilerin hizmet sunumundaki amaç ve hedeflerine ve Çocuk Hakları Sözleşmesine, rehber ilkeler ve ilgili mevzuatta ortaya konan standartları yansıtan bakım sağlayan kişinin çocuğa karşı sorumluluklarına ilişkin yazılı bir ifadeye dayanmalıdır. Bakım sağlayan tüm kişiler alternatif bakım hizmetleri sunmadaki yasal yükümlülüklerine uygun bir şekilde nitelikli olmalı ve bu iş için uygun bulunmalıdır.

74. Bir çocuğun alternatif bakım ortamına yönlendirilmesi veya kabulü için standart bir süreç sağlamaya yönelik yasal bir çerçeve oluşturulmalıdır.

75. Cinsiyet bakış açılarını da içine alan kültürel ve dini uygulamalara alternatif bakım şartlarına riayet edilmeli ve bu uygulamaların çocuk hakları ve yüksek yararları ile tutarlı olduklarını gösterebilecek düzeyde teşvik edilmelidir. Bu gibi uygulamalarının teşvik edilmemesi gerektiğine ilişkin değerlendirme süreci, ilgili kültürel ve dini liderleri, meslek elemanlarını ve aynı zamandan ebeveyn bakımından yoksun çocuklar için çalışanları, ebeveynleri ve ilgili paydaşlarını ve ayrıca çocukların kendisini dahil edecek şekilde geniş bir katılımcı yöntemle gerçekleştirilmelidir.

1. Gayri resmi bakım

76. Aileler ve bireyler tarafından sunulan gayri resmi bakımda uygun bakım koşullarını sağlamak amacıyla devletler belli ortamların özel yardım ve denetim gerektirebileceğini değerlendirmesine dayanarak bu bakım türünün oynadığı rolü tanımalı ve en uygun sunumunu destekleyecek tedbirleri almalıdır.

77. Yetkili makamlar, gerektiği durumlarda, gayri resmi bakım sunan kişileri bakım düzenlemesine ilişkin bilgi verme konusunda teşvik etmelidir ve onların tüm mevcut hizmetlere ulaşmasını sağlamak için yollar aramalı ve çocuğun bakım ve korunmasına ilişkin görevlerinden alınmasında onlara yardımcı olmalıdır.

78. Devlet çocuğun gayri resmi bakıcılarının fiili sorumluluğunu tanımalıdır.

79. Devletler, çocuklara, akrabalığı bulunmayan kişiler ya da çocukların eskiden beri tanımadığı veya onların her zamanki ikamet yerlerinden uzakta yaşayan akrabaları tarafından sunulan gayri resmi bakıma özel bir itina göstererek bu bakım türünde yer alan çocukları istismar, ihmal, çocuk işçiliği ve sömürünün diğer tüm çeşitlerinden korumak için tasarlanan özel ve uygun tedbirleri planlamalıdır.

2. Tüm resmi alternatif bakım düzenlemeleri için geçerli olan genel koşullar

80. Bir çocuğun alternatif bakıma geçişi en yüksek hassasiyetle, çocuk dostu bir tavırla, bilhassa özel eğitilmiş, ve temelde resmi olmayan personeli de kapsayarak gerçekleştirilmelidir.

81. Bir çocuk alternatif bakıma alındığında ailesiyle olduğu kadar, ona yakın olan diğer kişilerle, ör: arkadaşlar, komşular, önceki bakıcılarla olan iletişimi çocuğun yüksek yararı korunarak teşvik edilmeli ve sağlanmalıdır. Çocuğun onlarla iletişim kurmadığı durumlarda yakınlarından haber alması sağlanmalıdır.

82. Devletler ailenin tutukluluk hali veya uzun süreli hastanede kalmadan dolayı alternatif bakıma alınan çocukların ebeveynleriyle olan iletişimlerini sürdürmelerine bu bağlamda gerekli danışmanlık ve desteği almalarına özel önem göstermelidir.

83. Bakıcılar çocukların dini inançlarıyla olduğu kadar kendi yemek alışkanlıkları ve ilgili diyet standartlarıyla tutarlı bir şekilde yeterli ve besleyici besin maddeleri almalarını sağlamalıdır. Gerekli durumlarda uygun ek gıda sağlanmalıdır.

84. Bakıcılar sorumluluğunu aldıkları çocukların sağlığını gözetmeli ve gerektiğinde tıbbi bakım, danışmanlık ve destek sağlayıcı düzenlemeler yapmalıdır.

85. Çocuklar yerel toplumdaki eğitim olanaklarından hakları doğrultusunda maksimum seviyede resmi, yaygın ya da mesleki eğitimden faydalanmalıdır.

86. Bakım sağlayan kişiler HIV/AIDS'ten etkilenmiş veya HIV/AIDS'li olan ya da herhangi özel bir gereksinimi bulunan özürlü çocuklar dahil olmak üzere, her bir çocuğun oyun ve eğlence faaliyetleri yoluyla gelişme hakkına riayet edilmesini ve bu tür faaliyetler için fırsatların bakım ortamı içinde ve dışında yaratılmasını sağlamalıdır. Yerel toplumdaki çocuklar ve diğerleriyle temaslar teşvik edilmeli ve kolaylaştırılmalıdır.

87. Özel ihtiyacı bulunan çocuklar da dahil olmak üzere bebeklerin ve küçük çocukların özel güvenlik, sağlık, beslenme, gelişim ve diğer ihtiyaçları, özel bakıcılarıyla devam eden bağımlık ilişkilerini de kapsayacak şekilde tüm bakım ortamlarında karşılanmalıdır.

88. Çocukların dini hizmetlere, dini eğitim ya da danışmanlığa katılıp katılmamaya özgürce karar vermesine ve dinlerinin nitelikli bir temsilcisi tarafından ziyaret edilmeyi de kapsayan dini ve manevi hayatlarının ihtiyaçlarını karşılamasına izin verilmelidir. Çocuğun dini geçmişine saygı duyulmalı ve hiçbir çocuk bakım sürecinde dinini/inancını değiştirmeye yönelik teşvik edilmemeli ya da ikna edilmemelidir.

89. Çocuklardan sorumlu tüm yetişkinler gizlilik hakkına saygı duymalı ve hijyen ve temizlik ihtiyaçları için uygun koşulları da sağlayarak aynı zamanda cinsiyet farklılıkları ve karşılıklı etkileşime saygı duyarak ve kişisel eşyalar için yeterli, güvenli, ve erişilebilir alanlar oluşturarak bu hakkı teşvik etmelidir.

90. Bakımdan sorumlu kişiler çocuklarla olumlu, güvenli ve besleyici ilişkiler kurmada rollerinin önemini iyi anlamalı ve buna muktedir olmalıdır.

91. Tüm alternatif bakım düzenlemeleri sağlık ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamalıdır.

92. Devletler kendi yetkili makamları aracılığıyla alternatif bakımda çocuklara sunulan ortamları ve bu yerlerin denetimini sağlamalıdır ve çocukları istismara karşı etkili bir şekilde korumalıdır. Çocuğun yaşama ortamını belirlerken onun yaş, olgunluk ve incinebilirlik derecesine özel önem göstermelidir. Bakımdaki çocukları korumayı hedefleyen tedbirler yasalarla uyum içerisinde olmalı, özgürlüklerine karşı mantık dışı kısıtlamalar içermemeli ve o toplulukta bulunan benzer yaştaki çocuklarla kıyaslamaya gidilmemelidir.

93. Tüm alternatif bakım ortamları, çocukları, kaçırılma, ticaret, satış ve istismarın diğer tüm şekillerine karşı korumalıdır. Bu tür eylemlerden etkili bir şekilde korunmalarını sağlamak için özgürlükleri ve eylemlerine getirilecek kısıtlamalar, gerektiğinden daha katı bir şekilde uygulanamaz.

94. Çocuğun bakımından sorumlu tüm kişiler, çocukları ve gençleri gelişim kapasitelerine göre çocuğun yaşını ve kabul edilir riskleri göz önünde bulundurarak seçenekler geliştirmeye ve uygulamaya teşvik etmelidir.

95. Devletler, kurumlar ve kuruluşlar, okullar ve diğer toplum hizmetleri alternatif bakıma alınan çocukların bakım esnasında veya sonrasında damgalanmasını sağlayıcı tedbirler almalıdır. Bu, alternatif bakım ortamında yetiştirilen çocukların tanınmasını en aza indirgeyen gayretleri içermelidir.

96. Çocukların kapalı ya da tek başına bir yere kapatılması veya her türlü fiziksel ya da psikolojik şiddete maruz kalması dahil olmak üzere çocuğun fiziksel veya zihin sağlığına zarar verebilecek işkence, zalimce, insanlık dışı ya da aşağılayıcı davranışlara yönelik bu tür disiplin önlemleri ve davranışlar, uluslararası insan hakları hukukuna uygun olarak kesinlikle yasaklanmalıdır. Devletler, bu uygulamaları engelleyici tedbirler almalıdır ve bunların kanun yoluyla cezalandırılmalarını sağlamalıdır. Çocuğun aile bireyleriyle ya da onun için önem arz eden diğer kişilerle iletişiminin kısıtlanması asla bir yaptırım olarak kullanılmamalıdır.

97. Zor kullanım ve ne şekilde olursa olsun kısıtlamalara çocuğun ve diğerlerinin fiziksel veya psikolojik bütünlüğünün güvenliği için yasalara uygun şekilde ve makul ve mantıklı bir tavırla ve çocuğun temel haklarına saygı içinde başvurulmalıdır. İlaç ve tıbbi müdahale yoluyla sınırlama tedavi ihtiyacına dayanmalı ve hiçbir zaman bir uzmanın değerlendirmesi ve tavsiyesi olmaksızın kullanılmamalıdır.

98. Bakım altındaki çocuklar gizliliği koruyabilecek güvenilir kişilere erişime sahip olmalıdır. Bu kişi, ilgili çocuğun onayı ile yetkili makam tarafından tayin edilmelidir. Çocuk, yasal veya etik standartların belli şartlar altında gizliliği ihlal edebileceği hakkında bilgilendirilmelidir.

99. Bakım altındaki çocuklar tedavileri ya da yerleşim koşullarına ilişkin şikayet ve kaygılarını bildirebilecekleri bilinir, etkili ve tarafsız bir mekanizmaya erişime sahip olmalıdır. Bu tür mekanizmalar, ilk danışmanlık, geri bildirim, uygulama ve daha fazla danışmanlık hizmetlerini kapsamalıdır. Daha önceden bakım deneyimine sahip gençler bu sürece dahil edilmeli, görüşlerine gereken önem verilmelidir. Bu süreç çocuklar ve gençlerle çalışmak için eğitilmiş yetkin kişiler tarafından yönetilmelidir.

100. Çocuğun öz kimlik duygusunu geliştirmek için; onun hayatının her basamağına ilişkin uygun bilgiler, resimler, kişisel objeler ve anılardan oluşan bir hayat hikâyesi kitabı çocuğun katılımıyla sürdürülmeli ve hayatı boyunca bu tür bir kitaba sahip olması sağlanmalıdır.

B. Çocuk için yasal sorumluluk

101. Çocuğun ebeveyninin olmadığı durumlarda ya da çocuğun yüksek yararı için ebeveynin günlük kararlar vermekte yetersiz olduğu durumunda ve çocuğun alternatif bakıma yerleştirilmesine dair yetkili bir idari makam veya yargı organı tarafından karar verilmesi durumlarında, tayin edilmiş bir kişiye ya da yetkili makama yasal hakla birlikte ebeveyn adına bu tür kararları verme sorumluluğu hakkı çocukla tam bir istişare içinde verilmelidir. Devletler bu tür kişi veya kuruluşları belirleyecek bir mekanizmanın mevcut olmasını sağlamalıdır.

102. Bu tür yasal sorumluluk, yetkili makamlar tarafından verilmeli ve onlar ya da sivil toplum örgütlerini de kapsayan resmi olarak tanınmış kuruluşlar tarafından doğrudan denetlenmelidir. Bireylerin veya ilgili kuruluşların eylemlerinin hesap verilebilirliği tayin eden organ tarafından belirlenmelidir.

103. Bu tür yasal sorumluluğu yürüten kişiler, çocuklara ilişkin bilgilere sahip olmalı, çocuklarla doğrudan çalışma ve onlara emanet edilen çocukların özel veya kültürel ihtiyaçlarını anlama kabiliyetine sahip saygın kişiler olmalıdır. Bu bağlamda bu kişiler uygun eğitim ve profesyonel destek almalıdır. Her çocuğun yüksek yararı ve refahını koruma ve geliştirmeye yönelik bağımsız ve tarafsız karar alabilecek pozisyonda olmalıdır.

104. Tayin edilen kişi veya kuruluşun rolleri ve belirlenen sorumlulukları aşağıdakileri içermelidir:

- a) Çocuğa uygun bakım, yerleşim, sağlık bakım koşulları, gelişim fırsatları, psikososyal destek, eğitim ve dil desteği gibi hakların korunmasını sağlama;
- b) Gerekli olduğunda çocuğun yasal ve diğer temsilcilerine erişimini sağlama ve çocuğun görüşlerinin karar alma makamları tarafından dikkate alınması için çocukla istişare etme, danışmanlık sağlama ve çocuğu haklarından haberdar etme;
- c) Çocuğun yüksek yararı için istikrarlı bir çözüm bulunmasına katkıda bulunma;
- d) Çocuğa hizmet sunabilecek çeşitli kuruluşlarla çocuk arasında bir bağ kurma;
- e) Ailenin izini sürmede çocuğa destek olma;
- f) Geri dönüş ya da aile birleşimi gerçekleştirilirse, bunun çocuğun yüksek yararı için yapılmasını sağlama;
- g) Uygun olduğunda çocuğun ailesiyle irtibat halinde olmasına yardım etme.

1. Resmi bakımdan sorumlu kurum ve kuruluşlar

105. Yasalar tüm kurum ve kuruluşların sosyal refah hizmetleri veya diğer yetkili makamlar tarafından tescil edilmesini ve yetkilendirilmesini ve bu yasaya uyulmamasının yasa tarafından cezalandırılabilir bir suç teşkil etmesi gerektiğini öngörmelidir. Yetkilendirme, yetkili makamlar tarafından verilmeli ve kurum ya da kuruluşun hedefleri, görevleri, personel alımı, nitelikleri, bakım şartları finansal kaynakları ve yönetimi gibi standart kriterler baz alınarak düzenli olarak gözden geçirilmelidir.

106. Tüm kurum ve kuruluşlar yazılı bir politika ve uygulama beyanına sahip olmalı, bu politika ve beyan rehber ilkelerle uyumlu, amaçları, politikaları, metotları ve bu amaçların

karşılanmasının sağlanması için nitelikli ve uygun bakıcılarının işe alınma, izlenme, gözetim ve değerlendirilmesi için uygulanacak standartları içermelidir.

107. Tüm kurum ve kuruluşlar rehber ilkeler doğrultusunda her meslek elemanının ve özellikle bakım sağlayan kişilerin görevlerini tanımlayan bir personel tüzüğü geliştirmeli ve bu tüzük herhangi bir takım üyesinin görevi kötüye kullanılmasına dair iddialara yönelik net bildirim prosedürlerini kapsamalıdır.

108. Bakım hizmetinin finansman şekilleri bir çocuğun gereksiz yere bakıma yerleştirilmesini ya da kurum ya da kuruluş tarafından sağlanan bakım ortamlarında kalma süresinin uzatılmasını asla teşvik etmemelidir.

109. Bakım altında bulunan tüm çocukların detaylı dosyalarını, işe alınan personeli ve finansal işlemleri de içeren alternatif bakım hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin kapsamlı ve güncel kayıtlar tutulmalıdır.

110. Bakım altındaki çocukların kayıtları tam, güncel, gizli ve güvende olmalıdır ve onların kabulüne ve ayrılışlarına ilişkin ve her bir çocuğun bakım şekli, bakım içeriği ve bakım detayları ile ilgili uygun kimlik bilgileri ve diğer kişisel bilgileri kapsamalıdır. Çocuğun ailesine ait bilgiler çocuğun dosyasında ve aynı zamanda düzenli değerlendirmelere dayanan raporlarda yer almalıdır. Bu kayıtlar alternatif bakım süresi boyunca çocuğu takip etmeli ve mevcut bakımdan sorumlu yetkili meslek elemanlarına gereken şekilde danışmanlık sağlamalıdır.

111. Söz konusu kayıtlar uygun görüldüğü takdirde çocuğun gizlilik ve mahremiyet hakkı sınırları çerçevesinde çocukla, ebeveynlerle ya da vasilerle paylaşılabilir. Kayıt öncesinde, kayıt esnasında ve sonrasında uygun danışmanlık sağlanmalıdır.

112. Tüm alternatif bakım hizmetleri, her bir çocuğa ilişkin bilgilerin gizliliğini koruma konusunda, tüm bakım sağlayanların bildiği ve bağlı olduğu açık bir politikaya sahip olmalıdır.

113. İyi uygulama örneği olarak tüm kurum ve kuruluşlar istihdamdan önce çocuklarla doğrudan ilişki içerisinde bulunan bakım sağlayan kişiler ve diğer personelin çocuklarla çalışmaya uygunluğunun kapsamlı olarak değerlendirilmeye alınması sistematik olarak sağlanmalıdır.

114. Kurum ve kuruluşlar tarafından istihdam edilen bakıcılar için hizmet bedelini de içeren çalışma şartları onların motivasyonunu, iş tatminlerini ve sürekliliğini en yüksek seviyede tutacak şekilde olmalıdır ve böylece görevlerini yerine getirebilmeleri için en uygun ve etkili bir şekilde yeteneklerini ortaya koyabileceklerdir.

115. Ebeveyn bakımından yoksun ve özel incinebilirliği olan bilhassa acil yerleştirmesi yapılan ya da mutlak meskenleri dışında yerleştirmelere alınma gibi zor durumda olan çocukların haklarına ilişkin bakım sağlayan kişilere eğitim verilmelidir. Kültürel, sosyal, cinsiyet ve dini duyarlılık sağlanmalıdır. Devletler bu hükümlerin uygulanması için bu uzmanların tanınırlığını artırıcı yeterli kaynaklar ve kanallar temin etmelidir.

116. Kurum ve kuruluşlar tarafından istihdam edilen tüm bakım personeline çatışma çözümü teknikleri gibi davranış yönetimi eğitimi ve kendine ya da başkasına zarar verme eylemlerini önleyici araçlar eğitimi verilmelidir.

117. Kurum ve kuruluşlar, uygun olan hallerde, bakım sağlayan kişileri özel ihtiyaç sahibi çocuklara özellikle HIV/AIDS ile yaşayan ya da diğer kronik fiziksel veya zihinsel hastalıklara sahip ve fiziksel ya da zihinsel engelli çocukların ihtiyaçlarına karşılık vermeye hazır olmalarını sağlamalıdır.

2. Koruyucu bakım

118. Yetkili makam veya kurum, potansiyel koruyucu ebeveynlerin kabiliyet ve kaynaklar ile çocuğun ihtiyaçlarını değerlendirme ve eşleştirmeye yönelik ve tüm ilgilileri yerleştirmeye hazırlayarak bir sistem tasarlamalı ve ilgili personeli eğitmelidir.

119. Aile, toplum ve kültürel grupla bağları sürdürmekle birlikte çocuğa bakım ve koruma sağlayabilen yetkilendirilmiş koruyucu ebeveyn havuzu her bölgede oluşturulmalıdır.

120. Koruyucu aileler için özel hazırlık, destek ve danışmanlık hizmetleri geliştirilmeli ve yerleştirme öncesinde, yerleştirme esnasında ve sonrasında düzenli aralıklarla bu hizmetler ilgili kişilere sunulmalıdır.

121. Koruyucu aileler, ebeveyn bakımından yoksun çocukları içine alan koruyucu bakım kurumları ve diğer sistemler kapsamında seslerini duyurma ve politikaları etkileme imkânına sahip olmalıdır.

122. Önemli derecede karşılıklı destek sağlayabilen ve uygulamalara ve politika geliştirmeye katkıda bulunabilen koruyucu aile derneklerinin kurulması için teşvik sağlanmalıdır.

C. Kuruluş bakımı

123. Yatılı bakım sağlayan kuruluşlar küçük olmalı çocukların hak ve ihtiyaçları doğrultusunda mümkün olduğu ölçüde bir aile ya da küçük grup ortamına uygun olarak düzenlenmelidir. Amaçları genellikle geçici bakım sağlamak ve çocuğun aileye yeniden adaptasyonuna katkı sağlamak ya da bunun mümkün olmadığı durumlarda çocuğun alternatif bakım ortamında evlat edinme ya da uygun görülen hallerde İslami yasalara göre *kafala* yoluyla sürekli bakımını güvence altına almak olmalıdır.

124. Gerekli ve uygun görülen hallerde, yalnızca korunma ihtiyacında ve alternatif bakım altında olan bir çocuğun ceza adaleti sistemine maruz kalmış çocuklardan ayrı olarak barındırılabilen tedbirler alınabilir.

125. Yetkili ulusal ya da yerel makamlar, sadece uygun kabullerin bu kuruluşlara alınmasını sağlamaya yönelik özenli görüntüleme prosedürleri oluşturmalarıdır.

126. Devletler, kuruluş bakımı ortamlarının çocuğa bireysel özen gösterilebilmesi ve uygun görülen hallerde çocuğun özel bir bakıcıyla bağ kurmasını sağlayacak şekilde yeterli bakıcı sayısına sahip olmalarını sağlamalıdır. Bakım sağlayan kişiler aynı zamanda hedef ve amaçlarını etkili bir şekilde uygulamaya ve çocuk korumasını sağlamaya yönelik bakım ortamlarında görevlendirilmelidir.

127. Yasalar, politikalar ve düzenlemeler çocukların kurumlar, kuruluşlar ya da bireyler tarafından kurumsal bakıma yerleştirilmek üzere temin ve teşvik edilmesini yasaklamalıdır.

D. Denetim ve izleme

128. Bakım şartlarına dahil olan kurum, kuruluş ve uzmanlar diğerlerinin yanı sıra hem planlı hem de bildirimsiz ziyaretleri kapsayan personel ve çocuklarla tartışma ve gözlemleri de içeren sık denetimler sağlayan belirli bir kamu makamına hesap verebilir olmalıdır.

129. Mümkün ve uygun olduğu ölçüde denetim işlevleri bakım sağlayan kişilerin eğitimleri ve kapasite-inşası bileşenini de içermelidir.

130. Devletler “İnsan Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması İçin Kurulan Ulusal Kuruluşların Statüsüne İlişkin İlkeler”e gerekli özeni gösterecek bir bağımsız izleme mekanizmasının mevcut olmasını sağlamak için teşvik edilmelidir. (Paris İlkeleri.) İzleme mekanizması çocuklara, ebeveynlerine ve ebeveyn bakımından yoksun çocuklardan sorumlu kişiler tarafından kolaylıkla erişilebilir olmalıdır. İzleme mekanizmasının görevleri aşağıdakileri kapsamalıdır:

- (a) Her türlü alternatif bakım ortamındaki çocukların özel yaşam koşullarında danışmanlık yapmak, onların yaşadığı bakım ortamlarını ziyaret etmek ve şikâyet üzerine ya da kendi inisiyatifiyle bu ortamlarda çocuk haklarının ihlaline ilişkin iddiaları araştırmak;
- (b) Ebeveyn bakımından yoksun çocuklara karşı muameleyi iyileştirme amacıyla uygun makamlara politikalar tavsiye etme ve bu politikaların çocuk koruma, sağlık, kalkınma ve bakım konusundaki araştırmalara paralel olarak güncellenmesini sağlama;
- (c) Yasa taslağına ilişkin gözlem ve öneriler sunmak;
- (d) Rehber ilkelerin uygulanmasına ilişkin periyodik taraf devlet raporlarının Çocuk hakları Komitesine sunulmasını da kapsayan Çocuk Hakları Sözleşmesine bağlı bildirim sürecine bağımsız bir şekilde katkıda bulunmak;

E. Bakım sonrası destek

131. Kurum ve kuruluşlar net bir politikaya sahip olmalı ve uygun bakım sonrası izlem ve/veya takibi sağlamaya yönelik çocuklarla olan çalışmalarının planlı veya plansız sonuçlarına ilişkin üzerinde anlaşmaya varılmış prosedürleri gerçekleştirmelidir. Bakım süreci boyunca çocukları kendilerine güvenmeye hazırlamayı ve onlara yerel topluma katılımı korunan sosyal ve hayat becerileri kazandırma yoluyla topluma tam olarak uyum sağlamalarını hedeflemelilerdir.

132. Bakımdan bakım sonrası sürece geçiş dönemi çocukların cinsiyet, yaş, olgunluk ve özel durumlarını göz önünde bulundurmalı ve sömürüden kaçınmak için danışmanlık ve desteği barındırmalıdır. Bakımdan ayrılan çocuklar bakım sonrası hayat planlamasında yer almaya teşvik edilmelidir. Engellilik gibi özel ihtiyaç durumunda olan çocuklar diğerlerinin yanı sıra gereksiz kuruluş bakımından kaçınmak için uygun bir destek sisteminden faydalanmalıdır. Hem kamu hem de özel sektör farklı bakım hizmetlerinden bilhassa özel ihtiyacı olan çocukları istihdam etmeye yönelik teşvik edilmelidir.

133. Mümkmn olduğunda, bakımdan ayrılırken çocukların bağımsızlığını kolaylaştıracak bir uzman tarafından bu çocuklara özel gayret sarf edilmelidir.

134. Bakım sonrası hizmet, yerleştirmede ortamında mümkün olduğunca erken hazırlanmalı ve çocuk bakım ortamından ayrılmadan hemen önce başlatılmalıdır.

135. Devam eden eğitim ve mesleki eğitim olanakları gençlere bakım ortamından ayrılırken yaşama becerisi olarak onların finansal alanda bağımsız olabilmeleri ve kendi gelirlerini kazanabilmeleri için verilmelidir.

136. Uygun finansal destekle birlikte sosyal, yasal ve sağlık hizmetlerine erişim gençlere bakımdan ayrılırken ve bakım sonrası hizmetler esnasında sağlanmalıdır.

VIII. Mutat ikamet ülkesi dışında yaşayan çocuklar için bakım koşulları

A. Bir çocuğun yurt dışı bakıma yerleştirilmesi

137. Rehber ilkeler tüm kamu kuruluşlarına ve özel kuruluşlara ve tıbbi tedavi, geçici konaklama, süreli bakım veya diğer nedenlerle bir ülkede bakılmak üzere gönderilecek bir çocuk için yapılan tüm düzenlemelere dahil olan kişilere uygulanmalıdır.

138. İlgili devletler, ev sahibi ülkede bulunan bakımdan sorumlu olacak kişilerin seçim kriterleri, bakım ve izleme kalitesi, bu taslakların işlevinin denetimi ve izlenmesine ilişkin özel standartlar belirleme sorumluluğuna sahip belirlenmiş bir organa sahip olmalıdır.

139. Bu tür durumlarda uygun uluslararası işbirliği ve çocuk korumasını sağlamaya yönelik, devletler, Çocukların Korunması için Tedbirler ve Ebeveyn Sorumluluğu İle İlgili İşbirliği, Tanıma, Tenfiz, Uygulanabilir Kanun ve Mahkeme Yetkisine İlişkin 19 Ekim 1996 tarihli Lahey Sözleşmesini⁸ onaylamaya veya kabul etmeye teşvik edilmelidir.

B. Zaten yurt dışında olan çocuklar için bakım şartları

140. Rehber ilkeler ve aynı zamanda diğer ilgili uluslararası hükümler, tüm kamu ve özel kuruluşlara ve hangi nedenle olursa olsun mutat ikamet yeri dışındaki bir ülkedeyken ihtiyaç halinde bulunan bir çocuk için yapılan düzenlemelere dahil olan kişilere uygulanmalıdır.

141. Uzun zamandır yurt dışında yaşayan refakatsiz ya da ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar ilke olarak ilgili ülkedeki çocukların aldığı bakım ve korunma hizmetlerinden eşit oranda faydalanmalıdır.

142. Uygun bakım şartlarını belirlemede refakatsiz veya ayrı düşmüş çocukların çeşitliliği ve farklılığı (etnik ve göç kökenli veya kültürel ve dini çeşitlilik) vaka bazında dikkate alınmalıdır.

143. Bir ülkeye düzensiz bir şekilde gelen çocukları da içine alan refakatsiz veya ayrı düşmüş çocuklar, ilke olarak sadece o ülke topraklarına girme ve o ülkede kalmaya ilişkin herhangi bir yasayı ihlal etmiş oldukları gerekçesiyle özgürlüklerinden yoksun bırakılmamalıdır.

⁸ Birleşmiş Milletler, Anlaşma Dizisi, cilt. 2204, No. 39130.

144. Yasa dışı eylemlere zorla dahil edilen insan ticareti mağduru çocuklar ne polis gözetimine alınmalı ne de cezaya maruz bırakılmalıdır.

145. Devletler, refakatsiz bir çocuk belirlenir belirlenmez, çocuğa durumunun belirlenmesi ve karar alma süreci boyunca eşlik etmek üzere bir vasi ataması ya da uygun olduğu hallerde çocuğun bakımından ve iyilik durumundan sorumlu bir kuruluş tarafından temsil edilmesini sağlaması için kuvvetle teşvik edilmelidir.

146. Refakatsiz veya ayrı düşmüş bir çocuk bakıma alınır alınmaz çocuğun yüksek yararına olması ve sürece dahil olanları tehlikeye atmaması kaydıyla çocuğun ailesinin izini sürmek ve aile bağlarını yeniden kurmak için tüm makul gayretler sarf edilmelidir.

147. Refakatsiz veya ayrı düşmüş bir çocuğun geleceğini planlamada onun haklarını en iyi koruyacak şekilde ilgili devlet ve sosyal hizmet makamları çocuğun mutlak ikamet ülkesindeki riski ve sosyal ve ailesel koşulları değerlendirmesini gerçekleştirmeye yönelik bilgi ve belge toplamada tüm makul çabaları sarf etmelidir.

148. Refakatsiz veya ayrı düşmüş çocuklar aşağıdaki durumlarda mutlak ikamet ülkelerine döndürülmemelidir:

(a) Eğer risk ve güvenlik değerlendirmesi sonrasında çocuğun emniyeti ve güvenliğinin tehlikede olduğu kanaatinin oluşması için nedenler mevcutsa;

(b) Dönüşten önce, ebeveyn, diğer akrabalar, diğer yetişkin bakıcılar, bir hükümet kurumu ya da mutlak ülkedeki yetkili makam veya kuruluş vb. bakımdan sorumlu kişiler dönüş için mutabık olmazsa ve çocuğun sorumluluğunu alamayacak ve ona uygun bakım ve korumayı sağlayamayacak durumda ise;

(c) Eğer, diğer nedenlerle yetkili makamların değerlendirmesine göre bu durumun çocuğun yüksek yararına olmayacağı kanaati varsa.

149. Yukarıdaki hedefler göz önüne alınarak devletler, bölgeler, yerel makamlar ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliği artırılmalı, güçlendirilmeli ve genişletilmelidir.

150. Çocuğun yüksek yararı düşünüldüğünde ve kendisinin ya da ailesinin tehlikeye girmeyeceği bir durum olduğunda mutlak ülkenin konsolosluk hizmetlerinin veya bu yapılamazsa yasal temsilcilerinin etkili katılımıyla öngörülebilir.

151. Refakatsiz veya ayrı düşmüş çocukların refahından sorumlu bu kişiler çocuğun isteğinin dışında olması ya da onun yüksek yararına olmaması durumları dışında çocuk ve ailesi arasında düzenli iletişimi sağlamalıdır.

152. Evlat edinme ya da İslami yasalara göre yapılan *kafala* yöntemiyle gerçekleştirilen yerleştirmeler, refakatsiz ya da ayrı düşmüş bir çocuk için ilk seçenek olarak düşünülmemelidir. Devletlerin, bu seçeneği ancak çocuğun ailesinin, geniş ailesinin ya da alıştığı bakıcıların yerini belirlemeye ilişkin gayretler sarf edildikten düşünmesi teşvik edilmektedir.

IX. Acil durumlarda bakım

A. Rehber ilkelerin uygulanması

153. Rehber ilkeler uluslararası ya da uluslararası olmayan silahlı çatışmalar ve aynı zamanda yabancı işgalleri dahil olmak üzere doğal ve insan kaynaklı afetlerden kaynaklanan acil durumlarda uygulanmaya devam edilmelidir. Acil durumlarda ebeveyn bakımından yoksun çocuklar adına çalışmayı arzulayan kişi veya kuruluşlar rehber ilkeler doğrultusunda çalışmaya teşvik edilmelidir.

154. Bu gibi durumlarda, Devlet ya da ilgili bölgedeki fiili yöneticiler, uluslararası topluluklar ve aynı zamanda çocuk odaklı hizmet sunan ya da buna niyet eden tüm yerel, ulusal, yabancı ve uluslararası kurumlar aşağıdaki hususlara özel önem vermelidir:

- (a) Refakatsiz veya ayrı düşmüş çocuklara ilişkin vakalara dahil olan tüm kişi ve kuruluşların yeterince deneyimli, eğitilmiş, becerikli ve işi uygun bir şekilde yapmak için donanımlı olmasını sağlamak;
- (b) Gereken hallerde, geçici ve uzun dönemli aile bazlı bakımı geliştirmek;
- (c) Aile bazlı bakım geliştirilene kadar kuruluş bakımını geçici bir tedbir olarak kullanmak;
- (d) Kalıcı veya uzun dönemli olarak büyük çocuk grupları bakım sağlama amacıyla yeni kuruluşların inşa edilmesini yasaklamak;
- (e) Aşağıda 160. maddede tanımlanan durumlar dışında çocukların sınırlar arası yer değişimini önlemek;
- (f) Ailenin izinin sürülmesi ve yeniden uyum gayretlerinde işbirliğini zorunlu hale getirmek.

Ayrılığı önleme

155. Çocuğun yüksek yararı aksini gerektirmedikçe kurum ve kuruluşlar çocukların ailelerinden ya da temel bakım sağlayan kişilerden ayrılmasını önleyici her gayreti sarf etmeli ve ailelerden daha çok çocuklara hizmet ve yarar sağlayarak kendi faaliyetlerinin kasıtsız olarak aile parçalanmasını teşvik etmemesini sağlamalıdır.

156. Çocuğun ailesi ya da temel bakım sağlayan kişiler tarafından başlatılan ayrılık aşağıdaki şekillerde önlenmelidir:

- (a) Tüm hane halkının temel gıda, tıbbi destek ve eğitim hizmetlerine erişimini sağlayarak;
- (b) Kuruluş bakımı seçeneklerini kısıtlayarak ve kesinlikle gerekli olan durumlarda onların bu durumu kullanmasını kısıtlayarak.

B. Bakım düzenlemeleri

157. Toplumların, çocukların yerel bağlamda karşılaştığı bakım ve koruma konularını çözmeye ve izlemeye aktif rol oynamalarına yardımcı olunmalıdır.

158. Sosyalleşme ve gelişimin devamlılığını sağladığı için çocuğun kendi topluluğunda koruyucu bakımı da içeren bakım teşvik edilmelidir.

159. Refakatsiz ve ya ayrı düşmüş çocuklar yüksek istismar ve sömürü riski altında olabileceğinden onların korunmalarını sağlamak amacıyla izleme ve bakım sağlayan kişilere özel destek ön görülmelidir.

160. Acil durumlardaki çocuklar geçici olarak sağlık, tıbbi veya güvenlik nedenleri dışında alternatif bakım için mutad meskenlerinden başka bir ülkeye taşınmamalıdır. Böyle bir durumda, bu, evlerine mümkün olan en kısa mesafede olmalıdır, bir ebeveyn veya onlara aşına bir bakıcı tarafından çocuklara eşlik edilmelidir ve net bir dönüş planı yapılmalıdır.

161. Aileye yeniden uyum uygun bir süreç içerisinde imkansız olmuşsa veya bu durum çocuğun yüksek yararına değilse evlat edinme ya da kafala gibi sabit ve kesin çözümler gözden geçirilmelidir; aksi takdirde, koruyucu bakım veya grup evleri ve diğer denetimli yaşam ortamları gibi uygun kuruluş bakımlarına ilişkin uzun dönemli seçenekler düşünülmelidir.

C. İz bulma ve aileyle yeniden uyum

162. Refakatsiz veya ayrı düşmüş çocukları belirleme, kaydetme ve belgelendirme herhangi acil bir durumda önceliğe sahiptir ve mümkün olduğunca hızlı bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

163. Kayıt işlemleri devlet makamları ve bu tasarıda açıkça deneyimi ve sorumluluğu olan zorunlu kuruluşlar tarafından veya onların doğrudan denetimi altında yönetilmelidir.

164. Toplanan bilginin gizliliğine saygı duyulmalı ve bilginin güvenli bir şekilde iletimi ve saklanması için sistemler geliştirilmelidir. Bilgi yalnızca iz bulma, aileyle yeniden uyum ve bakım amaçları için gerekli zorunlu kuruluşlar arasında paylaşılmalıdır.

165. Aile üyelerinin ya da mutad bakıcıların izini sürme işlemine dahil olan kişiler gerekli hallerde standart formlar ve karşılıklı uygun prosedürler kullanarak koordineli bir sistemle yürütülmelidir. Eylemlerinin çocuğun ve diğer ilgili kişilerin hayatını tehlikeye atmadığından emin olmalıdır.

166. Bir araya gelme için ilişkilerin geçerliliği ve çocuğun ve aile üyelerinin istekliliğinin doğrulanması her çocuk için teyit edilmelidir. Tüm iz bulma çabaları tükenene kadar evlat edinme, isim değişikliği veya ailenin muhtemel ikamet yerinden uzağa taşınma gibi ailenin yeniden birleşmesini engelleyecek eylemler gerçekleştirilmemelidir.

167. Gelecekte yeniden birleşme meydana gelebileceğinden çocuğun herhangi bir yere yerleştirilmesine dair uygun kayıtlar tutulmalı ve bu kayıtlar güvenli bir şekilde saklanmalıdır.